

(колективні угоди, у тому числі міжнародного характеру; положення про персонал та ін.), що містять колізійні і матеріальні норми, які регулюють трудові відносини з іноземним елементом. По- четверте, перелік суб'єктів міжнародного приватного трудового права слід доповнити такими суб'єктами, як трудовий колектив, профспілкові органи, адміністрація підприємства.

Таким чином, норми, які регламентують трудові відносини з іноземним елементом, формують самостійну підсистему міжнародного приватного права – міжнародне приватне трудове право. При цьому, її особливістю є комплексний характер, який, як правильно зазначила на основі аналізу міжнародних документів Н. О. Хаустова: «регулювання трудових правовідносин носить комплексний характер: вони регулюються нормами міжнародного приватного права і нормами міжнародного публічного права» [1, с. 72]. Причому, підкреслимо, у деяких випадках важко провести межу при аналізі конкретних правовідносин між приватним і публічним правом, оскільки ігнорування певних механізмів внаслідок належності їх іншій сфері (публічній чи приватній) призводить до фрагментарності та пробільності дослідження.

Список використаної літератури:

1. Хаустова Н. А. Защита трудовых прав граждан в международном частном праве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Москва, 2006. 190 с.
2. Ануфриева Л. П. Международное частное право : в 3-х т. : учебник. Москва: Издательство БЕК, 2000. Т. 2. Особенная часть. 656 с.
3. Довгерт А. С. Правовое регулирование международных трудовых отношений: учебное пособие. – Киев: НМК ВО, 1992. 248 с.

Ключові слова: міжнародне приватне трудове право, іноземний елемент, трудові відносини, матеріально-правове регулювання, приватно-публічні відносини.

Ключевые слова: международное частное трудовое право, иностранный элемент, трудовые отношения, материально-правовое регулирование, частно-публичные отношения.

Key words: international private labor law, foreign element, labor relations, substantive regulation, private-public relations.

ХАРИТОНОВ РОМАН ФЕЛКСОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук*

СПІВВІДНОШЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ ЮРИДИЧНОЇ КОМПАРАТИВІСТИКИ З ПОРІВНЯЛЬНИМ РЕЛІГІЄЗНАВСТВОМ

Взаємодію галузевої юридичної компаративістики із порівняльним релігієзнавством можна визначити у певних межах. По-перше, історичні етапи становлення та розвитку цих наукових напрямів збіга-

ються і сягають XIX ст. Примітно, що одними з перших порівняльно-правових досліджень стали роботи у кримінально-правовій сфері: «Нариси кримінальної науки Корану» П. Й. А. фон Фейєрбаха. Протягом усього XIX ст. можна спостерігати постійне зростання інтересу як до порівняльного релігієзнавства, так і до галузевої юридичної компаративістики, що дістало вираз у виданні журналів, створенні спеціалізованих організацій, виданні комплексних компаративістськи орієнтованих праць.

По-друге, використання єдиного методологічного інструментарію. Основним із центральних методів, який використовується систематично і в порівняльному релігієзнавстві і галузевій юридичній компаративістиці, є порівняльно-правовий метод. Ще однією спільною рисою є міждисциплінарний характер методології галузевої юридичної компаративістики та порівняльного релігієзнавства: розробка методологічних питань порівняльного дослідження супроводжується запозиченням досягнень інших наук.

По-третє, галузева юридична компаративістика і порівняльне релігієзнавство оперують загальними категоріями. Перш за все, йдеться про такі поняття як норма, догма, система тощо. Якщо для галузевої юридичної компаративістики одними із центральних категорій є правова система, норма права, доктрина, то для порівняльного релігієзнавства – релігійна система, релігійна норма, релігійна доктрина тощо.

По-четверте, галузеві порівняльно-правові дисципліни і порівняльне релігієзнавство мають спільний об'єкт дослідження – соціальні норми. Право і релігія виконують регулятивну роль у суспільстві. Право виконує регулятивну роль за допомогою правових норм, а релігія – за допомогою релігійних.

Ідея, що лежить в основі правових систем релігійного права, – ідея божественної праматерії. Історично склалося кілька правових систем (у сфері кримінального, трудового, конституційного, сімейного та інших галузей права), що сильно відрізняються одна від одної за своєю історією, джерелами права та їх змістовним наповненням. До таких систем можна зарахувати індуське, іудейське, канонічне і мусульманське право. Проте у перших трьох правових системах релігійні норми мають вузькі сфери застосування. Тоді як, наприклад, вивчення сімейного, кримінального права в ісламських правових системах є неможливим без вивчення релігійних норм.

Незважаючи на те, що саме західноєвропейські правопорядки є «законодавцями мод» у побудові більшості сучасних правових систем, на правовій мапі світу існують релігійні правові системи, де роль релігійних норм продовжує залишатися істотною. При порівняльно-правовому дослідженні окремих інститутів різних галузей права у таких правових системах галузева юридична компаративістика спирається на матеріал, вироблений у рамках порівняльного релігієзнавства.

Велике значення для розвитку галузевої юридичної компаративістики має також використання даних порівняльного релігієзнавства при вирішенні проблем теоретико-методологічного характеру. Так,

класифікацію правових систем сучасного світу неможливо уявити без релігійних правових систем, виокремлення яких стає можливим завдяки релігійному факторові.

У галузевих порівняльно-правових дисциплінах об'єктом порівняння служать не тільки сучасні правові документи, але і священні писання. Саме останні іноді дозволяють зрозуміти своєрідність тієї чи іншої правової системи. Більше того, слід пам'ятати, що між правом і релігією завжди існувала спорідненість. Між ними і нині збереглося багато спільного. Іншими словами, право і релігія об'єднані спільністю духовних цінностей. Відповідно, основним джерелом будь-якого права слід вважати релігійні цінності, які, у свою чергу, відображено у священних книгах [3, с. 168-179].

Більше того, поряд із релігією, найважливішим джерелом будь-якого національного права є народний дух, який впливає на формування правової культури, правової ментальності, правової ідеології, правової свідомості, правового мислення тощо.

Не можна заперечувати того факту, що релігійні цінності окремо взятої правової системи є будівельним матеріалом для формування правової традиції. Так, наприклад, якщо розглядати правові системи західного типу права, то в таких системах релігійні цінності розглядаються виключно як історичні джерела цієї правової традиції, у тому сенсі, що норми матеріального та процесуального права, а також будова основних інститутів цього права є натхненними і просякнутими релігійними принципами та звичаями національної традиції окремо взятої країни. Більше того, як зазначає К. Осаке: «Після розриву між західною правовою традицією та релігією, після віддалення церкви від держави при розгляді спорів у будь-якому суді в системі західного права ні суди у своєму рішенні, ні адвокат у своєму виступі перед судом не можуть обґрунтовувати свою позицію релігійними принципами, у цій правовій сім'ї суд не сприймає ані в прямому, ані в непрямому значенні святе письмо ... як юридичне джерело взагалі або як юридичне обґрунтування свого рішення, зокрема» [2, с. 146], чого не можна сказати про релігійні правові системи, де священні книги і релігійні принципи відіграють провідну роль (наприклад, мусульманська правова система).

Як зазначає Д. Лук'янов, релігія постійно вступає у взаємодію з правом і стає окремим чинником розвитку публічної сфери суспільства та держави. Наслідком такої взаємодії є феномен релігійних правових систем – ісламської, канонічної, індуської та іудейської. Науковець наголошує на тому, що дослідження релігійних правових систем у контексті глобалізаційних процесів виявляє, що критика методології порівняльно-правових досліджень є повністю виправданою, оскільки в ній відсутні належні методологічні засади для конструктивного міжкультурного правового порівняння [1, с. 18].

Говорячи про взаємозв'язок галузевої юридичної компаративістики із порівняльним релігієзнавством, необхідно виходити з того, що такий зв'язок має двосторонній характер, збагачуючи один одного.

Список використаної літератури:

1. Лук'янов Д. В. Релігійно-правові системи світу: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків, 2016. 41 с.
2. Осаке К. Новые подходы к сравнительному правоведению. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2011. № 1. С. 145–147.
3. Шаляпин С. О. Опыт преподавания конфессионального права в компаративном аспекте: проблемы и перспективы. *Порівняльне правознавство: досвід і проблеми викладання* : зб. наук. пр. і навч.-метод. матеріалів / за ред. Ю. С. Шемшученка [та ін.]. Київ : Україна, 2011. С. 168–179.

Ключові слова: юридична компаративістика, галузева юридична компаративістика, порівняльне релігієзнавство, порівняльне правознавство, юридична наука, юридична освіта.

Ключевые слова: юридическая компаративистика, отраслевая юридическая компаративистика, сравнительное религиоведение, сравнительное правоведение, юридическая наука, юридическое образование.

Key words: comparativistics, branch legal comparativistics, comparative religion, comparative law, integration of science, education.

ГРУШКО МАЛЬВИНА ВАЛЕРІЙВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРИНЦИП *LEX SPECIALIS*:

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ ТА МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Дотримання прав людини повинно мати місце повсякчас та завжди. Особливо важливо це під час збройних конфліктів. Захист прав людини в умовах збройного конфлікту – тема, яка надзвичайно актуальна наразі для України, яка з теоретичних дискусій перейшла у практичні пошуки механізмів застосування норм для розв'язання різних ситуацій, пов'язаних зі збройним конфліктом. Складність застосування норм може виникати, наприклад, при конфліктах неміжнародного характеру. Питання, пов'язанні з одночасним застосуванням права прав людини та гуманітарного права, повинні вирішуватися принципом «*lex specialis derogat legi generali*» («правило пріоритету спеціальної норми»). Його мета полягає в тому, щоб встановити пріоритетність застосування з двох галузей права по відношенню до однієї ситуації, але які регулюють її по-різному. Тому що саме *lex specialis* більш точно регулює ту фактичну ситуацію, яка матиме місце. Вказаний принцип не визначає якості, яка притаманна одній галузі права, такий як гуманітарне право чи одній з його норм. Принцип *lex specialis* визначає яка норма прева-